

Najpowszechniejszą i najbardziej zauważalną gałęzią transportu jest transport samochodowy druga co do wielkości gałąź transportu pod względem ilości przewożonej masy towarowej w transporcie międzynarodowym.

Strefę zastosowania transportu samochodowego wyznaczają obszary kontynentów.

Mając na uwadze czynniki ekonomiczne i organizacyjne najbardziej charakterystyczne dla tej gałęzi transportu są przewozy na bliskie i średnie odległości.

Transport samochodowy swą popularność zawdzięcza następującym czynnikom:

- przestrzennemu rozmieszczeniu dróg, charakteryzującemu się największą spośród wszystkich gałęzi gęstością i spójnością;**
- najkorzystniejszym dostosowaniem sieci dróg do rozmieszczenia produkcji i osadnictwa;**
- przystosowaniem środków transportu do przewozu niemal wszystkich rodzajów ładunków, przy czym domeną transportu samochodowego są ładunki drobnicowe o stosunkowo wysokiej wartości jednostkowej;**

- **dobrym właściwościami związanym z czasem trwania transportu,**
- **znacznej szybkości eksploatacyjnej,**
- **najkorzystniejszej dostępności środków przewozowych w czasie,**
- **dużej częstotliwościjazd,**
- **możliwości korzystania z najdogodniejszych tras przewozu, co jest korzystne w przypadku przewozów ładunków wymagających szybkiej dostawy,**
- **największej możliwości wykonywania przewozów w relacji dom-dom bez czasochłonnych, pośrednich operacji przeładunkowych.**

Istotnym ograniczeniem, zwłaszcza na obszarach krajów rozwijających się, często uniemożliwiającym wykorzystanie samochodu do przewozu, jest;

- nierównomierność w przestrzennym rozmieszczeniu sieci dróg kołowych,**
- niski stan techniczny tych dróg.**

Rynek przewozów samochodowych charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem podmiotowym po stronie podaży usług.

W krajach o rozwiniętej gospodarce rynkowej liczbę przedsiębiorstw wykonujących przewozy samochodowe ocenia się z reguły na kilkadziesiąt lub więcej tysięcy.

W Unii Europejskiej działa łącznie ponad 440 tys. firm zajmujących się transportem drogowym, które zatrudniają ok. 1,7 mln osób.

Występują tu zarówno firmy małe, mające po kilka samochodów, jak i firmy dysponujące kilkuset pojazdami.

Aby podołać ostrej konkurencji, mniejsi przewoźnicy tworzą często spółdzielnie (kooperatywy), w ramach których eksploatują swój tabor pod jednym, firmowym szyldem.

Według danych Związku Międzynarodowych Przewoźników Drogowych (ZMPD) w Polsce było zarejestrowanych w 2004 r. około 4 tys. firm wykonujących regularnie towarowe przewozy międzynarodowe.

Firmy te były w posiadaniu około 20 tys. koncesji upoważniających do wykonywania międzynarodowych przewozów drogowych, dysponując 17 tys. pojazdów ciężarowych.

Omawiany rynek przewozów międzynarodowych dotyczy przewoźników publicznych, w niektórych krajach licencjonowanych.

Trzeba mieć jednak świadomość, iż przewozy międzynarodowe wykonują też eksporterzy i importerzy za pomocą własnych środków transportu.

Taborem samochodowym dysponują też spedytorzy, niektórzy armatorzy oraz przedsiębiorstwa kolejowe.

W tej gałęzi transportu występuje więc największa dostępność do rynku usług.

Infrastruktura transportowa w postaci dróg kołowych jest ogólnie dostępna, koszt nabycia pojazdu nie jest zbyt wysoki w porównaniu ze statkiem lub samolotem, a i koszty eksploatacyjne nie są wygórowane.

Niski udział kosztów stałych w działalności przedsiębiorstwa transportu samochodowego oraz słaba regresja jednostkowych kosztów własnych powodują, że ceny za usługi w tej gałęzi transportu są zdecydowanie najkorzystniejsze na krótkich i średnich odległościach.

W przypadku dróg kołowych mamy cztery podstawowe źródła finansowania kosztów ich konstrukcji, budowy, utrzymania, konserwacji i modernizacji. Są nimi:

- budżety centralne, regionalne, gminne itp., czyli pieniądze pochodzące z podatków powszechnych,**
- podatki wnoszone przez użytkowników dróg w postaci opłat rejestracyjnych, podatków drogowych, narzutów doliczanych do cen paliw i innych dóbr (np. samochodów) związanych bezpośrednio z użytkowaniem dróg,**
- opłaty rogatek wnoszone najczęściej za korzystanie z autostrad i dróg szybkiego ruchu,**
- kredyty i pożyczki zaciągane specjalnie na budowę dróg.**

Finansowanie dróg wyłącznie z podatków powszechnych wywołuje jednak spór na temat równości szans w konkurencji między transportem samochodowym i kolejowym.

Najlepszym więc sposobem pokrywania kosztów budowy i utrzymania dróg jest korzystanie ze źródła drugiego.

W praktyce jednak w żadnym kraju nie istnieje taka sytuacja, w której sto procent opłat ponoszonych przez użytkowników dróg przeznaczanych jest na rozbudowę i konserwację infrastruktury.

Oplaty te są traktowane przez władze centralne i lokalne jako podatki powszechne, i to o bardzo istotnym znaczeniu dla zasobności ich budżetów.

Oplaty rogatkowe mają pokryć koszty budowy drogi już oddanej do eksploatacji i przynieść zyski inwestorom, przeważnie konsorcjom prywatnym, które na ten cel zaciągnęły kredyty.

Oplaty te nie mogą być jednak za wysokie, a ich ściąganie pociąga za sobą dodatkowe koszty w postaci budowy rogatek, opłacania armii poborców, instalowania automatów, rozliczania wpływów itp. Nie jest to więc system możliwy do zastosowania na szerszą skalę.

Ceny w międzynarodowych przewozach samochodowych mają, ogólnie rzecz biorąc, raczej charakter umowny, co nie oznacza, że przewoźnicy nie posługują się własnymi taryfami.

Zrozumiałym jest, że jeżeli załadowca uważa, iż może otrzymać korzystniejszą cenę, najczęściej będzie podejmował negocjacje z przewoźnikiem samochodowym.

Przewozy w transporcie drogowym możemy podzielić na całopojazdowe i zbiorowe:

Z przewozem całopojazdowym mamy do czynienia wówczas, gdy jeden zleceniodawca wypełnia swoim ładunkiem cały pojazd.

W tym przypadku często stosuje się ceny umowne, zależne od ilości ładunku, typu pojazdu, odległości i kierunku geograficznego, statusu klienta, zleceniodawca stały czy jednorazowy oraz możliwości zdobycia ładunku powrotnego.

Przewóz zbiorowy ma miejsce wówczas, gdy przewoźnik konsoliduje we własnym magazynie wiele drobnych partii ładunkowych od kilku zleceniodawców, a następnie zapelnia nimi jeden pojazd.

Przewozy takie odbywają się z reguły na określonych trasach obsługiwanych przez danego przewoźnika w sposób regularny.

Ze względu na dużą liczbę klientów, małe partie ładunkowe oraz stałą trasę (odległość) stosuje się tu zwykle ceny taryfowe według cenników opracowywanych przez poszczególnych przewoźników.

Środki transportu używane w przewozach drogowych mają zarówno charakter uniwersalny, jak i specjalistyczny.

Do środków o charakterze uniwersalnym zaliczamy pojazdy do przewozu wszelkiego rodzaju drobnicy są to;

- samochody skrzyniowe,**
- naczepy,**
- przyczepy,**
- nadwozia wymienne.**

Gama pojazdów specjalistycznych jest bardzo szeroka i obejmuje przykładowo;

- samochody chłodnie,**
- cysterny do przewozu różnego rodzaju ładunków płynnych,**
- samochody do przewozu zwierząt,**
- samochody wywrotki,**
- naczepy kontenerowe,**
- pojazdy do przewozu samochodów osobowych.**

To zróżnicowanie pozwala transportowi samochodowemu obsługiwać niemal wszystkie rodzaje ładunków.

Inaczej sprawa wygląda, gdy rozpatrujemy tabor samochodowy pod względem masowości przewozów.

Ta cecha stawia transport drogowy na ostatnim miejscu wśród wszystkich gałęzi transportu.

Ładowność uniwersalnych samochodów skrzyniowych nie przekracza zwykle 30 ton, a ciągników z naczepami - 40 ton.

Spowodowane jest to nie tyle ograniczeniami konstrukcyjnymi, ile przede wszystkim limitami wyznaczonymi przez kodeksy drogowe poszczególnych państw.

W większości krajów europejskich po drogach mogą się poruszać pojazdy, które nie przekraczają 2,5 m szerokości, 4m wysokości i 16,5 m długości (dla ciągnika z naczepą).

Duże zróżnicowanie taboru samochodowego pod względem ładowności powoduje, że klienci, dysponujący ładunkami o różnej wielkości, mają możliwość doboru pojazdu o najbardziej korzystnych parametrach.

Prawa i obowiązki stron zawierających umowę o międzynarodowy przewóz samochodem są regulowane przez Konwencję o umowie międzynarodowego przewozu drogowego ładunków, tzw. Konwencję CMR, podpisaną w Genewie w 1956 r. i znowelizowaną w 1978 r.

Przepisy konwencji dotyczą każdego przewozu drogowego ładunków wykonywanego zarobkowo między przynajmniej dwoma krajami, z których choć jeden jest jej sygnatariuszem.

Konwencja reguluje też treść międzynarodowego listu przewozowego CMR, który jest podstawowym dokumentem w przewozach między krajami-uczestnikami konwencji.

Ze względu na zakres stosowania szczególne znaczenie ma *Konwencja celna dotycząca międzynarodowego przewozu towarów z zastosowaniem karnetów TIR*, tzw. Konwencja TIR, podpisana w Genewie w 1959 r. i znowelizowana w 1975 r.

Konwencja ta, na podstawie której wydawane są karnety TIR, umożliwia przewozy towarów transportem samochodowym, teoretycznie przynajmniej, bez poddawania ich kontroli celnej przy przekraczaniu granic.

Załadowane pojazdy lub kontenery są plombowane przez urząd celny w miejscu nadania, a zdjęcie plomb i rewizja celna są dokonywane dopiero w miejscu przeznaczenia.

Przewoźnicy nabywają karnety TIR w swoich krajowych zrzesczeniach (w Polsce w Zrzeszeniu Międzynarodowych Przewoźników Drogowych), które z kolei zakupują je w IRU, czyli w Międzynarodowym Zrzeszeniu Przewoźników Drogowych.

Zrzeszenia przewoźników, sprzedając karnety, podejmują się tym samym roli poręczycieli wobec władz celnych za działania przewoźników.

W związku z tym są zobowiązane ubezpieczyć swoją odpowiedzialność w towarzystwach ubezpieczeniowych.

Znaczenie karnetów TIR jednak maleje. Jest to efekt wejścia w życie Konwencji o wspólnej procedurze tranzytowej (Konwencji WPT), podpisanej w Brukseli 20 maja 1987 r., obowiązującej na obszarze Unii Europejskiej oraz krajów należących do Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu - EFTA.

Wspólna procedura tranzytowa pozwala na przewóz towarów z urzędu celnego w miejscu nadania do urzędu celnego przeznaczenia, a w urzędach celnych granicznych formalności celne zredukowane są do niezbędnego minimum.

Przewozy te odbywają się na podstawie jednego dokumentu tranzytowego, tzw. noty tranzytowej. Jednak nota tranzytowa nie jest odrębnym dokumentem.

Zgłoszenie celne o objęcie towarów procedurą WPT, składane przez nadawcę (tzw. głównego zobowiązanego).

W ramach WPT mogą być stosowane następujące procedury:

- procedura T 1, która dotyczy towarów nie pochodzących z krajów Unii Europejskiej,**
- procedura T 2, mająca zastosowanie przy towarach pochodzących z krajów Unii Europejskiej (towary wspólnotowe).**

W celu zabezpieczenia ewentualnych roszczeń ze strony urzędów celnych główny zobowiązany musi przedstawić, w momencie zgłoszenia celnego, dokument potwierdzający posiadanie przez niego gwarancji (zabezpieczenia) na pokrycie powyższych roszczeń.

Dokument taki jest poświadczany przez konkretny bank lub towarzystwo ubezpieczeniowe. Główny zobowiązany może też złożyć zabezpieczenie w gotówce.

Wspólna procedura tranzytowa stosowana jest przede wszystkim w transporcie drogowym, ale może też być zastosowana, w formie uproszczonej, w transporcie kolejowym, morskim i lotniczym.

Należy jeszcze wspomnieć o *umowie dotyczącej przewozów towarów niebezpiecznych w transporcie samochodowym ADR.*

To umowa dotycząca międzynarodowego przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych, regulująca zasady i warunki przewozu tego typu ładunków w celu zapewnienia im maksymalnego bezpieczeństwa.

W międzynarodowym transporcie samochodowym występuje zjawisko kontyngentowania przewozów.

Polega ono na tym, że każdy samochód ciężarowy, chcący wjechać na terytorium określonego kraju, musi dysponować specjalnym zezwoleniem.

Warunki udzielania wzajemnych zezwoleń, ich liczba i rodzaje są ustalane na szczeblu rządowym w umowach bilateralnych zawieranych na jeden rok.

W poszczególnych krajach zezwoleniami dysponują ministerstwa transportu, które udostępniają je zainteresowanym przewoźnikom. Wielkość kontyngentu zależy głównie od wielkości obrotów handlowych między danymi państwami.

Zezwolenia mogą być jednorazowe lub wielorazowe i dotyczą jazd określonych pojazdów. Wyróżnia się też zezwolenia docelowe i tranzytowe.

Zasadą kontyngentów jest udzielanie równej liczby zezwoleń dla przewoźników umawiających się krajów, chociaż w praktyce proporcje te układają się niekiedy inaczej niż w stosunku 50:50.

Głównymi przesłankami limitowania przewozów m. in. są;

- ochrona własnych przewoźników,**
- możliwości przepustowe własnej sieci drogowej,**
- ochrona środowiska.**

Kontyngenty są niewątpliwie czynnikiem ograniczającym rozwój międzynarodowych przewozów samochodowych.

W związku z tym niektóre kraje zawierają między sobą porozumienia o Nielimitowanym ruchu samochodowym.

Dokonywanie przewozów międzynarodowych umożliwiają też zezwolenia CEMT (*European Conference Minister's of Transport - Europejska Konferencja Ministrów Transportu*).

CEMT to międzynarodowa organizacja, założona w 1953 r., w której uczestniczy 36 państw, w tym Polska. Zezwolenia CEMT, których liczba jest limitowana, wydawane są przez ministerstwa transportu.

Mają one służyć stopniowej liberalizacji międzynarodowego transportu drogowego i zwiększaniu jego rozmiarów.

Zezwolenia te umożliwiają świadczenie usług transportowych pomiędzy państwami członkowskimi CEMT.

W przypadku punktów transportowych związanych z obsługą środków transportu samochodowego występuje trudność z ich jednoznacznym wskazaniem.

Dla samochodu ciężarowego punktem transportowym jest właściwie każde miejsce, w którym następuje jego załadunek lub rozładunek. Istnieją wszakże specjalnie urządzone i wyposażone punkty, gdzie następują regularne załadunki i rozładunki samochodów.

Mogą to być np. centra logistyczne lub miejsca, gdzie konsoliduje się ładunki drobnicowe, przygotowując je do przewozu.

W międzynarodowym transporcie samochodowym, jak w żadnej innej gałęzi transportu, niezmiernie ważną rolę odgrywają graniczne punkty transportowe – przejścia graniczne.

Do podstawowych zalet transportu drogowego należy szybkość dostawy.

Ta natomiast zależy w poważnej mierze od czasu, jaki spędza samochód na punktach granicznych.

Odpowiednia liczba takich przejść, ich wyposażenie i sprawna organizacja pracy to ważne elementy przyczyniające się do podniesienia efektywności świadczonych usług przez transport samochodowy.

Najrozsądniejszym rozwiązaniem jest oczywiście likwidacja punktów granicznych i swobodny przepływ pojazdów oraz towarów, tak jak to ma miejsce w obrębie Unii Europejskiej.